

Implicații economice ale schimbării structurii pe vârste a populației

Lector dr. Natalia Giurgiu

(Cluj-Napoca)

Economia și populația sînt două sisteme dinamice cu relații de interdependență care duc la implicații însemnate în viața social-economică. În prezentul studiu ne vom ocupa de unele implicații pe care le determină schimbarea structurii pe vârste a populației în economie.

O primă implicație economică a schimbării structurii pe vârste a populației este influența sa asupra formării resurselor de muncă. După cum se știe, criteriul principal al stabilirii resurselor de muncă este vârsta, resursele de muncă reprezentînd acea parte a populației cuprinsă între limitele vârstei de muncă și capabilă de muncă. Ca urmare, schimbarea structurii pe vârste a populației, de la o perioadă la alta, influențează formarea resurselor de muncă în sensul că, atunci cînd crește ponderea populației de vîrstă tînă (0—15 ani) se va asigura o alimentare permanentă a resurselor de muncă cu noi elemente, tinere, ceea ce va duce la creșterea potențialului de muncă, deci și a resurselor de muncă și invers, scăderea ponderii populației de vîrstă tînă va duce la o scădere a resurselor de muncă.

În consecință, schimbarea structurii pe vîrstă a populației, de la o perioadă la alta, reprezintă un factor important al formării resurselor de muncă.

A doua implicație economică a schimbării structurii pe vârste a populației este participarea activă diferită în procesul de producție în funcție de vîrstă. Fiecărei grupe de vîrstă, așa după cum se știe, îi corespunde un anumit coeficient de activitate productivă. Acest lucru nu înseamnă desigur, că sînt anumite norme ale activității economice, dar în aceleași condiții istorice și social-economice activitatea grupelor de vîrstă poate fi diferită.

În decursul vieții, în organismul omului se petrec schimbări fiziologice care în mod normal influențează puterea de muncă, ajungînd la un maximum, după care posibilitățile fiziologice încep să scadă. Scade puterea gîndirii, se pierde din agerimea privirii și a auzului, se îngreunează formarea reflexelor condiționate, se înrăutățește memoria, crește oboseala etc. De fapt aici se pun două probleme și anume: schimbarea gradului de ocupare al populației ca urmare a schimbării structurii pe vârste și influența schimbării structurii pe vârste asupra productivității muncii.

Schimbarea structurii pe vârste a populației active influențează creșterea gradului de ocupare al populației sub dublu aspect și anume:

a. În primul rînd modificarea gradului de ocupare al populației are loc ca urmare a modificării ponderii grupelor de vîrstă cu indicii de activitate diferiți.

b. În al doilea rînd modificarea gradului de ocupare a populației are loc ca urmare a schimbării structurii pe vârste a populației active cu ritmuri de creștere diferite a gradului de ocupare a populației.

Referitor la primul aspect, în unele surse¹ indicii general de activitate se calculează pe baza indicilor specifici de activitate pe vârste și a ponderilor populațiilor de vîrstele respective în totalul populației active, ceea ce înseamnă că schimbarea acestor ponderi de la o

¹ Vi. Trebici, *Populația României și creșterea economică*, București, Edit. politică, 1971, p. 172.

perioadă la alta influențează indicele general de activitate. Evidențierea contribuției acestui factor asupra indicelui general de activitate se poate stabili prin comparația indicatorilor de structură în cele două perioade comparate și în mod sugestiv cu ajutorul piramidei vîrstelor populației active și inactive. Cel de-al doilea aspect se referă la faptul că, grupele de vîrstă au ritmuri de creștere a indicilor de activitate diferite, existînd unele grupe, ca de pildă grupele de vîrstă 25—29, 30—34, 35—39, la care ritmul de creștere al indicilor de activitate este mai rapid față de celelalte grupe de vîrste ale populației active. Creșterea ponderii acestor grupe de vîrstă, de la o perioadă la alta, va duce la creșterea indicelui general de activitate și invers, scăderea ponderii acestor grupe de vîrstă va contribui la scăderea indicelui general de activitate. Măsurarea celor două influențe asupra indicelui general de activitate este deosebit de importantă pentru analiza populației active a unei țări și contribuția sa asupra dezvoltării economice.

Strîns legată de această implicație economică este dependența dintre productivitatea muncii și vîrsta muncitorilor, despre care se știe destul de puțin. În literatura de specialitate în urmă cu cîțiva ani unii autori² au încercat să calculeze participarea populației ocupate pe grupe de vîrstă la producerea venitului național ajungînd la diferite concluzii. În condițiile revoluției tehnico-științifice, legătura dintre productivitatea muncii și structura pe vîrste a populației ocupate nu mai poate fi modelată cu o parabolă de gradul doi, în sensul de a exista un maximum al productivității la o anumită grupă de vîrstă, după care odată cu înaintarea în vîrstă productivitatea să scadă. Din cercetările colective efectuate la cîteva întreprinderi din municipiul Cluj-Napoca a reieșit că, la acele întreprinderi la care procesul de mecanizare și automatizare este ridicat, graficul de corelație nu indică nici o formă de legătură între vîrsta muncitorilor și productivitatea muncii, punctele norului statistic fiind răspîndite pe întregul grafic, pe cînd la acele întreprinderi la care munca manuală are pondere ridicată, legătura dintre vîrsta muncitorilor și productivitatea muncii poate fi modelată cu o parabolă, existînd un maximum al productivității la o anumită grupă de vîrstă. Desigur că, pe baza acestor cercetări izolate nu putem îndrăzni să tragem concluzii general-valabile privind legătura dintre productivitate și vîrstă, totuși credem că revoluția tehnico-științifică schimbă graficul activității productive a omului, care poate nu va mai fi o parabolă avînd un maximum al activității productive, ci o altă formă în funcție de condițiile tehnice, concret istorice ale etapei respective. Păreră noastră este că, în condițiile mecanizării și automatizării procesului de producție, deci a ușurării muncii omului, chiar dacă-i scade puterea de muncă, aceasta nu se va resimți asupra îndeplinirii normelor de muncă în măsură atît de mare ca în condițiile procesului manual de muncă, poate chiar să nu se resimtă deloc.

A treia implicație economică a schimbării structurii pe vîrste a populației este influența acesteia asupra consumului populației.

Este neîndoielnică legătura dintre volumul — structura consumului și structura pe vîrste a populației, legătură care este oarecum camuflată de influența unor factori importanți asupra consumului populației ca: veniturile populației, dimensiunea familiei, profesia, categoria socială, nivelul de instruire, condițiile climatice etc.

Dacă analizăm consumul pe cele două mari grupe de produse: alimentare și nealimentare, se constată că diferențierea consumului mărfurilor alimentare pe vîrste se exprimă mai mult în cantități diferite (cu excepția produselor specifice pentru copii), pe cînd la produsele nealimentare apar deosebiri atît cantitative cît și calitative pe vîrste. De exemplu, la produsele de folosință îndelungată, consumul crește în special în perioada formării de noi familii, mai ales la o vîrstă tînără, cînd apare o cerere suplimentară de bunuri de folosință îndelungată. De asemenea, apar deosebiri în consumul pentru îmbrăcăminte și încălțăminte. La populația de vîrstă tînără crește consumul obiectelor la modă, ieftine, care sînt înlocuite după uzura lor morală. La populația de vîrstă adultă și în special odată cu trecerea la pensie, se reduce pe de o parte puterea de cumpărare, iar pe de altă parte se reduc nevoile de îmbrăcăminte și încălțăminte, în schimb la această vîrstă crește consumul de medicamente, cresc cheltuielile pentru întreținerea stării de sănătate. Sînt interesante rezultatele obținute de ancheta organizată de I.I.N.S.E.E. din Franța privind structura consumului la acele familii al căror cap de familie era de 65 ani și peste³:

— produse alimentare	13,6%
— îmbrăcăminte și încălțăminte	10,1%
— locuință	12,5%

² Burlanis, *O problema economeckoi demografii*; C. Ciobanu, *Preful vîrșii umane în analiza consecințelor social-economice*, în „Viitorul social”, nr. 4, 1973.

³ Anita Hirsch, *La consommation des personnes âgées et sa contrepartie en population active*, „Population”, nr. 6, 1973.

— cheltuieli de igienă	11,5%
— cheltuieli pentru întreținerea sănătății	30,5%
— transport și telecomunicații	5,7%
— cultură și distracție	8,6%
— diverse	7,5%
Total	100,0%

După cum se observă, în bugetul de cheltuieli al acestor familii de adulți ponderea cea mai mare o au cheltuielile pentru sănătate care reprezintă 30,5%, iar cele pentru igienă și întreținerea sănătății ajung la 42% din totalul bugetului acestor familii.

Repartiția după vîrstă a populației influențează asupra dinamicii și tendințelor de schimbări calitative și cantitative în consumul populației. Ni se pare importantă pentru studierea legăturii cu consumul populației, împărțirea acesteia în cele trei mari grupe și anume:

0—14 ani

15—59 ani

60 ani și peste

În cadrul acestor grupe, populația cuprinsă între 15—59 ani (limitele vârstei de muncă) constituie cea mai mare parte a populației apte de muncă, deci ponderea cea mai mare a populației active. Gruparea populației în cele două mari grupe: activă și inactivă are o influență însemnată asupra structurii consumului, populația ocupată avînd, după părerea noastră, alte nevoi și altă structură a necesităților față de populația inactivă. Deci, în final putem conchide că schimbarea structurii pe vîrste a populației influențează structura consumului.

Acestea au fost cîteva considerații privind implicațiile economice pe care le generează schimbarea structurii pe vîrste a populației. Cunoscînd implicațiile economice pe care le generează schimbarea structurii pe vîrste a populației s-ar putea cunoaște eforturile pe care trebuie să le facă statul pentru întreținerea populației și, în același timp, s-ar cunoaște și influența structurii pe vîrste a populației asupra producției. Cunoscîndu-se aceste aspecte s-ar putea dirija structura pe vîrste a populației, găsindu-se o asemenea structură optimă care să favorizeze dezvoltarea unei țări.